DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS DE ANXIETATE.

QUAM,
ANNUENTE DEO TER OPT. MAX.
Ex auctoritate Magnifici Rectoris,
D. FRANCISCI FABRICII,
S. S. THEOL. DOCT. HUJUSQUE, NEC NON
ORATORIÆ SACRÆ, IN ACAD. LUGD. BAT.
PROFESSORIS ORDINARII, UT ET
ECCLESIÆ IBIDEM PASTORIS;
NEC NON
Ampliſſimi SENATUS *Academici Conſenſu,*
& Nobiliſſimæ Facultatis MEDICÆ *Decreto,*
PRO GRADU DOCTORATUS,
Summiſque in MEDICINA Honoribus & Privilegiis ritè
ac legitimè conſequendis,
Publico ac ſolenni examini ſubmittit
JOHANNES CHRISTOPHORUS RIEGER,
RISENBURGO PRUSSUS.
Die XVIII. *Auguſti Anno* MDCCXXIV. *Tempore locoque ſolitis.*

LUGDUNI BATAVORUM.
EX OFFICINA BOUTESTENIANA.

Digitized by the Internet Archive
in 2019 with funding from
Wellcome Library

https://archive.org/details/b30774949

INTROITUS.

AMICE LECTOR.

Non morabor te longo ſermone, recenſendo occaſionem, ſcopum, diſſertationis, quam tibi offero; titulus enim hæc docet. De materia, cur ea inprimis placuerit, non, credo, voles prolixe rationes meas reſciſcere. manet enim cuilibet ſua dignitas morbo, ut qui mereatur animi attentionem, recte ut intelligatur. Symptoma vero ut morbum tractatum non culpabis, cogitans, aeque ex ſuis cauſis, ſignis, cognoſci ſymptomata ac morbos. definitio utique morbi non repugnat. Dedi operam, qua potui, brevitate & perſpicuitate, exponere, quae res requirebat. Haud aliena immiſcui, niſi ubi affi-

nis materia una vel altera vice id poſtulabat. Nihil adſerui, quod non ex praemiſſis videbatur ſequi, omittens, quæ fuſius pertractanda erant, & quorum intellectus à cognitione aliorum pendebat morborum. Medicis vero ſcribitur medice. Rem quaerens, ſæpe, fateor, puritatem ſermonis romani neglexi; ſed dabis, opinor, barbare interdum loquar, dum intelligar. licebat certe uti terminis in arte receptis. Ceterum, ſi quae arrideant, ea inſtitutioni Illuſtris doctrina, & meritis Clariſſimi, Viri, Hermanni Boerhaave, deberi non diffiteor, quem docentem audiviſſe vehementer gaudeo, immortalique memoria ſemper retinebo. Ubi non eſt ea vis dictis, ut ſe tibi commendet ſtudium meum, tenuitati ingenii mei, temporique, quo excluſus, imputes, rogo, & pro more tuo faventem te mihi praebeas judicem. Vale.

DIS-

DISSERTATIO MEDICA INAUGURALIS DE ANXIETATE.

§. 1. ANxietas eſt ſenſus inſtantis mortis, cum perturbatione ſumma & deſtructione omnium mentis cogitationum, inexplicabili ejus triſtitia, unà cum ſenſu gravitatis, & prementis cujusdam rei circa præcordia, vel & ad hypochondria.

En B. L. deſcriptionem morbi talem, qualis ex ipſius præſentis proba conſideratione haberi poteſt. Variis venit apud Hippocratem nominibus; nam vocatur ipſi ἀλύκη, quaſi *tædium ſui & diſplicentia*, denominatione mutuata ab eo ſtatu in ſanitate, quô quis offenſus re quapiam præſente valde ingrata, ut errabunda quaſi mente neſciat, quò ſe vertat, ad alias ſubinde atque alias tranſeuns res, & cogitationibus & actionibus; tum ipſi etiam dicitur ἀλυσμὸς, i. e. *fuga rei ingratæ*; alio tempore ἀγὼν, ἀγωνία, qua notatur voce *certamen*, *labor*, item *timor*, *trepidatio*, *mœror* &c. Quæ ſane nomina tetrum ſatis, imo maxime abominabile notant omnium malorum, quæ generi humano accidere poſſunt, & ex ipſa re deprompta videntur. Quis enim major & truculentior erit affectus, hominem adoriens, quàm qui, uno quaſi ictu vitam proſternere minando, imponit neceſſitatem certandi contra hunc infenſiſſimum hoſtem: quid enim homo non experitur, ut conſervet vitam ſuam? Ubi vero ſummis tenetur quis viribus periculo obviam ire, cum ſpe victoriæ dubiæ, omni viſurus ſe momento victum & proſtratum, quanta non oritur perturbatio animi & defectus ipſius

rationis! Hinc dicere ſolent cum hoc laborantes malo, cœlum ac terram ſibi incumbere. Inde videmus tot infelices eò inductos, ut ſibi manus intulerint, obliti penitus, quanti ſe faciant reos criminis: imo fere dixerim, omnes αὐτόχειρες per ſummam anxietatem fuiſſe ad hoc crimen perpetrandum permotos, ſatius eſſe putantes, vita carere, quam eam ducere diutius confligantem cum hoſte, cui tandem cedendum eſſet. Quare, videntes ægrum pauca aliquot dare ſigna vitæ, multa vero appropinquantis mortis, ſolemus dicere, quod certet cum morte. Loca ſane notata, in quibus eſt ſenſus oppletionis cujuſdam, innuunt periculum, in quo verſatur vita, propter viſcera ibi locata, ad vitam neceſſaria, ut eorum teſtantur vulnera, cor puto, pulmones, atque hepar; & vel ex horum conſideratione patet, me jure quodam dixiſſe, eſſe anxietatem ſenſum inſtantis mortis, h. e. defituræ circulationis humorum, quæ, quod duret, debet illis viſceribus. Ne autem mihi moveatur lis de voce ſenſus, quæ videtur minus huc quadrare, dico, me per eam intellectam velim perceptionem illam de corporis præſente conditione tali, quæ mortis præ ſe fert imaginem.

§. 2. Occurrit hoc malum communiter in peripneumonia; hepatitide; angina inflammatoria; inflammatione ventriculi, inteſtinorum; variolis; rabie canina; ſævit adeoque in eos, qui morbis febrilibus obnoxii vivunt, in plethoricos, quos infeſtat maxime poſt motum corporis violentum & ſubitaneum; tum in iſchuria; ſcorbuto; cachexia; a rupta vomica; in phthiſicis & hecticis corporibus, aliquot poſt ultimam refectionem horis; in aſcite, tympanitide; a podagra introverſa; evacuationibus menſtruis fœminarum, & hemorrhöidalibus virorum, ſuppreſſis; in quibuſdam gravidis, parturientibus, puerperis, febre lactaria afflictis; in infantibus, primas habentibus vias repletas ſtrigmentis, coagulis, lentis, glutinoſis, caſeoſis, vel & meconio; poſt repletum valde cibis ventriculum, imprudenter aſſumta emetica, nimium corticis peruviani uſum, accepta venena; in corporibus hypochondriaca labe infectis, fœminis hyſtericis dictis ſeu vaporoſis; ab ingentibus animi perturbationibus, & aſſumtis multum materiæ elaſticæ, flatulentæ, continentibus.

His in morbis, & dictis caſibus, anxietas multoties a Practicis obſervata, plus minus violenter, afficere humanum genus, ut effectus ex cauſis, ponentibus memorata mala, ceu ex eorum cognita natura cui-

cuilibet patet quam clariſſime. In primis vero in morbis inflammatoriis, acutis, & frequentiſſime in hypochondriacis, hyſtericis, affectionibus ſolet occurrere. Quomodo hæcce ſic cognita ducant animum in cognitionem mali ipſius, quoad ſuas cauſas, in ſequentibus deducetur, quantum tempus & propoſita brevitas permittent. Ceterum non credo, me omnes omnino caſus recenſuiſſe, in quibus anxietas ſolet torquere homines; attamen cunctos ejuſdem cum dictis eſſe indolis antumo, ut, qui omiſſi, inde judicari poſſint.

§. 3. Dum vero hominem invadit hocce malum (1.), his fere phænomenis ſe manifeſtare ſolet. Magna eſt reſpirationis difficultas, cum oppletionis pondere ad thoracem, hypochondria, & ſuffocationis metu; mens vacillat, omnium rerum ſentit tædium, & moleſte ad quæſita dat reſponſum; pulſus vix ſentitur; pectus calet quam maxime; facies rubet præter ſolitum; extrema frigent; vox eſt debilis, clangoſa; tuſſicula infeſtat perpetua, cum ſiccitate narium, oris, linguæ, gutturis; inquies videtur magna, jactatio, anhelatio ſuſpirioſa, pervigilium: in aliis eſt tumor ad hypochondria; flatulentia in abdomine; ſalivæ in os affluentia.

His anxietatis affectu correpti advertuntur ſtipati incommodis, non tamen omnes, ſemper, omnibus. Oportebat autem cuncta hæc huc adferre, ut eſſent normæ inſtar, juxta quam inquirendum erit in generales cauſas mali, talia phænomena habentis communia. Quæ tum huic illive in ſpecie anxietati propria ſint, patebit poſt evolutas cauſas.

§. 4. Poſt dicta (2. & 3.), de cauſis mali ita concludendum videtur. Illa (2.) ponunt: α. ſanguinis nimium motum, inflammatoriam διάθεσιν, ejuſque in certa aliqua parte corporis ſtagnationem, & hinc pendentes obſtructiones; β. materiam tenacem, viſcoſam, adſtringentem, obſtipantem; γ. materiæ irritantis, acris, putris, abundantiam; δ. corpus aliquod comprimens vaſa & viſcera adjacentia; ε. ſpaſmodicas contractiones, violentasve fibrarum conſtrictiones. Ea vero (3.) ponunt hæcce eadem; tum depravatum circulum humorum, ita, ut concipiantur ſimul læſiones functionum, maxime vitalium, & inde pendentium ſecretionum. Cuncta hæc præbent ideam mali

quoad ſuas cauſas antecedentes, nec fore difficilem promittunt cauſæ proximæ expoſitionem.

Nihil facilius in pertractatione morborum habetur, quam eorum docere cauſas remotas, quæ ſemper multiplices ſunt admodum, uti omnium fere docet methodus curatoria, quæ vix unquam ſemper requiritur eadem; quod & de præſenti materia in ſequentibus conſtabit. Nihil autem contra difficilius, quam aſſignare morbo cuilibet præſenti cauſam ſuam proximam, maxime cognitu requiſitam, ne ignoretur poſſibilitas, modus, locus, adplicandorum remediorum. Quæ tamen difficultas hic levi negotio ſuperatur, tum ex cognitione morborum illorum, quorum conſectarium eſt anxietas, tum ex conſideratione locorum (1.), quousque dictorum (4.) recipiendorum ſint capacia, ut producatur morbus. nam hæc docebunt liquidò cauſam proximam.

§. 5. Ubi hæ cauſæ (4.) adplicantur ad pulmones, vel & ad venam portarum, cum illo vero effectu phyſico, ut jam imminentem nuncient mortem, conſtituunt mali cauſam proximam; quæ proin nil aliud eſt, quam interceptus ſanguinis circulus per pulmones, per venam portarum. Prius contingit vel vitio hærente in pulmonibus, quo impeditur ſanguinis liber tranſitus per arteriam pulmonalem; vel a nato obſtaculo ad arteriam aortam prope cor, impediente ſanguinis ex cordis ſiniſtro ventriculo expulſionem. Poſterius fit ab omni cauſa, quæ facit ſanguinem non libere poſſe fluere per hepar. Unde duplex, ex ſede ſua, concipi poteſt anxietatis ſpecies; quarum altera ad pulmones, ad venam portarum altera.

Jam, ut clarus habeatur intellectus cauſæ proximæ aſſertæ, & methodo electæ ſua conſtet ratio, bina hic deducenda eſſe videntur: 1. quomodo dictæ illæ cauſæ remotæ (4.) faciant proximam, ſeu morbum ipſum, ut intelligatur fundamentum dictorum (2); 2. cur præſentibus illis (5.) fiant memorata (3). Utrumque brevibus demonſtrare adgredior binis ſequ. §phis.

§. 6. Quamdiu eſt circulatio ſanguinis per pulmones, inde per cor ſiniſtrum, & hinc in arterias, tum in cor dextrum, rurſumque ut ante, tamdiu durat vita. Requiritur autem ad illam proportionata magnitudo liquidorum ad vaſa. &, ut hæc

per-

permaneat, non debebit liquidum vitale vel per momentum abſolute quieſcere, nec nimis cito, violenter, propelli; utrolibet enim modo peccet ejus motus, minuitur fluiditas, aboletur dicta proportionata magnitudo, depravatur tota circulatio. Jam, ubi fiunt concitati, vehementes, per cor & pulmones, ſanguinis motus, hic fit denſior, & vaſa, ab impetu, quem patiuntur, evadunt latiora, hinc ille adigitur plus ſolito in vaſa minora, ad quorum veniens ultimas anguſtias ineptus eſt ad transfluendum. Sed cum hoc augmentum motus humorum in corpore noſtro occurrat in conditionibus (4. α.); cognoſcitur, quam apti ſint morbi hujus claſſis (2.) ad producendam cauſam proximam (5.) Onuſtum ſit corpus materie deſcripta (4. β.); humores minus movebuntur, fient immeabiles, facient obſtructiones ſine febre; & morborum a tali cauſa ortorum (2.) effectus non latet, ſi applicatur ad loca (5.) Abundet in corpore humano materies (4. γ.); obſervant Practici fieri febres; hæ autem cum ſint repetitæ nimis & violentæ contractiones cordis, & ſanguinis ex corde expulſiones, notant motum in corpore auctum; adeoque intellectum noſtrum inſtruunt de effectu morborum (2.), in quibus obtinet talis materies. Hæreat alicubi in corpore cauſa illa (4. δ.); a vaſis tum in vicinia compreſſis humores transfluere impediti, regurgitantes, accumulabuntur in aliis, ibi compingentur; adeoque fient eadem, quæ ab alia quacunque obſtructiones creante cauſa concipiuntur, h. e. ea, quæ (5.): unde non ignorantur, quæ a graviditate, a partu, aut aliis hinc ortis malis (2.) pendent. Si jam adſit conditio (4. ε.); partes conſtrictæ amittunt naturalem capacitatem ſuam, & hinc liquido transfluxuro liber denegatur tranſitus, atque, ſi cauſa ſit materies elaſtica, hæc excitata in dilatationem, membranas claudentes adprimit viciniS; unde rurſus, productis obſtructionibus, fiunt ſimilia ſæpe dictis & illa (5.); intelligiturque, quare frequens ſit malum viris hypochondriacis, & fœminis hyſtericis &c. (2). Præter hæc, ſi conſideretur fabrica & pulmonum, & hepatis; ibi vaſa arterioſa tenerrima, proxime adjacentia vaſis aëreis bronchialibus, hæcce comprimere, aëris adplicationem, ſanguinis

 curſum

curſum promoturi, impedire; hîc copiam vaſorum ſanguineorum arterioſorum, ſanguinemque per arterias cœliacas & meſentericas huc allatum, obſtructis, compreſſis, venis meſentericis, in venam portarum ſe effundentibus, ſtagnando vaſa ſua extendere & arterioſo fluento reſiſtere, interim arterias dictas, deſtitutas valvulis, facile diſtendi ab admiſſo ſanguine regurgitante: ſi denique additur ſitus & hepatis, & pulmonum, ad viſcera magna chylopoietica ſæpe nimium quantum infarcta, & ab ingeſtis in qualitate multum mutanda; demonſtratum eſſe credo valorem cauſarum remotarum ad gignendam cauſam proximam.

Altius non licebat repetere negotium pro ponendo fundamento dicendorum, ne fierem obſcurus, & quia generalia huc transſumta, alibi demonſtrata, ſufficere putabam cuilibet vel leviter principiis medicis imbuto. Quæ dein his præſuppoſitis ſuperadduntur, non alieno videbuntur poſita loco, indicant enim ex cauſis ſuis proximis pendentes effectus illorum morborum, in quibus occurrere ſolet anxietas. Fuſius vero ſingula hic deducere non permittebat propoſita brevitas, nec credo quicquam, habita cognita ſingulorum morborum natura, futurum obſcurum. De quibus interim res non ita clara videri poſſet, de iis me pauciſſimis explico. Et quidem, quod ad plethoram attinet, nulla difficultas ſupererit, ſi tantum conſideretur, quod ex dilatatione vaſorum nimiâ majorum minima comprimantur, ſtagnantes vero humores facillime putreſcant, adeoque hæc conditio corporis maxime ſit proclivis ad ſubeundum illum ſtatum (4. α. γ.). Unde *Celſus*, probe perſpectam habens indolem plethoræ, lib. 2. cap. 2. dicit: *Si plenior aliquis, & ſpecioſior, & coloratior factus eſt, ſuſpecta habere bona ſua debet. Quæ quia neque in eodem habitu ſubſiſtere, neque ultra progredi poſſunt, fere retro, quaſi ruina quædam, revolvuntur.* Conf. *G. E. Stahl de Vſct. in febr. acut.* §. 52. Scorbutum, & cachexiam, prout vel tenax, vel nimium diſſolutus ſanguis peccat, ad ſuam facile retuleris claſſem. Venena cum non ſint unius naturæ, ad certam claſſem non licuit reducere, cum ſingula nominanda fuiſſent; quare pro ſua indole ordinabuntur ad hanc illamve claſſem. De evacuationibus menſtruis fœminarum, & hæmorrhoïdibus, ſuppreſſis, idem debere teneri, quod de plethora modo dictum, res ipſa loquitur. Sed quid, dices, uſus corticis peruviani confert ad unum ex illis (4)? Ad quod ut diſtincte reſpondeam, dico: vel conſideratur cortex peruvianus, quatenus agit virtute ſua ſingulari ſeu ſpecifica in febribus intermittentibus, vel quatenus agit virtute, quam cum aliis medicamentis habet communem.

De

De priore jam mihi non eſt ſermo, eam enim hactenus nondum innotuiſſe crediderim, (*vid. Sydenh. oper. Lipſ.* 1695. *p.* 377. *B. Ramazzini oper. Genev.* 1717. *p.* 219.) ergo ex poſteriore hic erit deducendum, quod per fidam ſatis experientiam conſtitit inter optimos Medicos clinicos. Sed hos frequens docuit obſervatio, 1. immoderatum, imprudentem, hujus medicamenti uſum, dediſſe pertinaces omnis generis obſtructiones. (*vid. G. E. Stahl Opuſc. Chym. Phyſ. Med. Hal.* 1715. *p.* 446. *Ejuſd. Diſp. de novit. Med.* §. 55. *Ramazz l. c. p.* 225.) 2. eundem corticem profuiſſe, ubi requirebantur roborantia, adſtringentia. (*vid. Sydenh. p.* 519. 570) Ergo virtus habetur corticis peruviani ad producendum ſtatum (5), quatenus nempe conſideratur, ut adſtrictoria virtute adficiens corpus, (*vid. B. Ramaz. l. c. p.* 233. 235. *Stahl Diſp. de naturæ error. med. p.* 45.) adeoque reducitur ad §. 4. β. Ad alterum jam transeo punctum.

§. 7. Quomodo phænomena (3.) ex aſſertis (5.) fluant, jam indagare jubet ordo (*vid. not. ad* §. 4.). Cum vero phænomena morbi nil ſint aliud, quam in ſenſus incurrentia effecta, vel inde quam proxime deducta, cauſæ, a qua morbus productus, teſtantia de functionis læſione, quanta hæc ſit, & de cauſæ valore, cujus adplicatione morbus ille factus: hinc illa explicare, erit dare ideam de potentia cauſarum ad organa, (5.) quorum functiones læſæ. Si itaque hæret obſtaculum ſanguini ex cordis ventriculo ſiniſtro propellendo, ex quacunque cauſa (4.), quia tum ſanguis non fluit per arterias, ſed accumulatur in pulmone, non poteſt non ſentiri magnum pondus in pectore, & a ſanguine, impediente pulmonum ab aëre expanſionem, reſpirandi difficultas; a defectu vero in arteriis liquidi vitalis pulſus debilis. Ulterius: quia omnis calor in corpore noſtro pendet a ſanguinis copia, tanquam cauſa prima materiali, eamque excitante altera, nempe motu (*conf. Boerh. Inſt. Med. n.* 968. & *aphor. n.* 675. *ſeq. Stahl de mechaniſmo motus progreſſ. ſang. th.* 14.), qui hic ſemper aderit ad ſtagnantem in pulmone ſanguinem, maxime conditionibus (4. α. γ.); intelligitur calor ad pectus, & cum ex eadem cauſa priventur ſanguine extrema, horum perſpicitur frigus, & ſimul faciei rubor, dum nempe oppleto pulmone ventriculus cordis dexter, non potens ſe in eum evacuare, oppletur quoque, & facit, ut ſanguis in

venis

venis jugularibus retineatur, quæ inde diſtentæ premunt adjacentes canales arterioſos, unde præbetur conſpicuus ille color ruber. Vocis clangor ille quaſi metallicus, vel lateritius, eſt tum a parva glottidis apertura, dum partes nimis tenſæ, inflammatæ, exſiccatæ; tum à citiſſima aëris expulſione, quia veſiculæ aëreæ compreſſæ eum non poſſunt recipere (*cujus fundamentum rei vid. in Boerh. Inſt.* §. 628.); unde etiam debilis vox intelligitur. Tuſſis, cum ſemper neceſſitate quadam fiat phyſica, ubi aliquid ſentitur moleſti ad veſiculas aëreas bronchiales, prementis quaſi corporis ſenſum excitantis, quod homo expectorando excuſſum cuperet, ejus hic ratio quam clariſſime patet, quod ſcilicet oriatur, quando vaſa pulmonalia repleta (5.), & dilatata, tumentia, exprimunt aërem ex veſiculis aëreis, hæ compreſſæ, lateribus ſe mutuo tangentibus, faciunt dictum illum moleſtum ſenſum. Concurrit hic ſimul ſiccitas partium, quas alluit aër, pulmones ingrediens, quando cauſa inflammatoria præſente (4. *α*.), diſſipatis humorum liquidis, non poteſt amplius tantum ſuppeditari per vaſa minima arterioſa exhalantia, quantum requiritur ad humectandas ab aëre exſiccatas partes; vel &: quod repletis nimium & turgentibus vaſis venoſis, à capite verſus cordis ventriculum dextrum tendentibus, arteriæ comprimantur, & ſecretio humoris lubricantis, oblinientis, partes illas, intercipiatur. Sed, unde pendeant mentis illæ mutatæ conditiones, perſpicuum evadit, conſiderato ſolum commercio, quod intercedit animæ cum corpore, cujus vi illa, pro hujus mutato ſtatu, mirifice poteſt adfici, maxime omnium, ubi deſtructio corpori impendet, ab adfectis male partibus, in quas ipſa obtinet aliquod voluntatis imperium. Inde ceterorum phænomenorum, a mente quodam modo pendentium, habetur ratio. Jactatio corporis perpetua inſtituitur certe ad minuendum moleſtiæ ſenſum in parte, per mutationem ſitus. Hypochondriorum gravitans & flatulenta inflatio, dum notat partes ibi adfectas, quare adſit in anxietate, quæ ſedem habet in hepate, a quacunque demum ſit cauſa (4.), non difficile eſt ſcire. Tandem, cur copioſa ſaliva in os fluat, perſpicitur ab indole cauſæ hic dominantis, ſcilicet ab impe-

dito ſanguinis arterioſi tranſitu per obſtructum hepar, unde aorta, impedita ſanguinem propellere verſus viſcera abdominalia, eum plus urget ſurſum ad caput, qui per arteriam carotidem externam ſolito plus fluens facit majorem fontem ſecernendæ ſalivæ. Inde patet, cur Melancholici Ariſtoteli dicantur ſputatores?

En B. L. rem, qua licuit brevitate, per ſua phænomena pertractatam. Credo, me hic nihil poſuiſſe precariò, aut quod intelligentibus fabricam C. H. anſam dubitandi præbere poſſet. Ex quibus ſimul confirmata viſa fuit duplex mali ſedes (5.); probe vero animum advertenti adparebit, cui in primis ſpeciei ſingula phænomena competant.

§. 8. Inde (2. ad 7.) conſtat, a multis, & oppoſitis quidem cauſis anxietatem produci, generaliter tamen in duas ſpecies dividi poſſe, nempe in eam, quæ à febre acuta prægreſſa, & eam, quæ ſine hujus concurſu accidit; inter quas frequentiſſima eſt ſpaſmodica: hæcque eſt diviſio aptiſſima pro invenienda methodo curatoria. Hinc etiam conſtant ſigna diagnoſtica, maxime haurienda ex prægreſſa inflammatione acuta, vel ejus abſentia, & morbis præſentibus (2.6.); tum adparentibus (7.), ex aliqua cauſarum (4.).

Ne tædium pareret prolixitas, repetere jam cuncta in antecedentibus narrata nolui, bene gnarus, ſigna diagnoſtica morbi non ſolum facile haberi ex lectis prius dictis, ſed etiam, ex qua in ſpecie cauſa ortus ſit, internoſci poſſe per jam poſita. Ne mireris, B. L. te nihil legere hic de anxietatis ſpecie illa, quæ ab animi adfectibus originem ſuam trahit, cum tamen ſaltem inter ſæpiſſime obvias recenſeri meruiſſet. Verum eſt, animi adfectus tantum valere in corpus noſtrum, ut, ſi violenti, producant fere omne morborum genus, unde & eorum eſt facta mentio (2.), maxime vero omnium vexare & turbare corpora Hypochondriacorum & Hyſtericarum, ex quavis levi cauſa ſpaſmis, convulſionibus, obnoxia: quia autem ex producta prius quadam mutatione phyſica in corpore eorum adparet vis, hinc nunquam faciunt aliquem morbum, quin ejus phænomena, utpote effectus cauſæ, teſtentur prius de quadam alia cauſa corpori inhærente, ipſa corporali, quam de animi adfectu ipſo. Adeoque nî voluiſſem ἀμεθόδως agere, non debui eos intermiſcere iis, quæ corporea conſtitutione ſua morbum jam præſentem immediate conſtituunt, ſed ſufficiebat eos relegare ad cauſas remotas, procatarcticas, occaſionales. Sed quid tenendum, inquis,

de anxietate ſpirituali, quam negare putas eſſe ἀθεολογῶς, hâc vero conceſſâ, concidere oppidò modo dicta? Certe, dari anxietatem a cauſis incorporeis, ab anima, a metu v. g. inductam, nemo ſanus poteſt negare; & hanc ſpiritualem adpellari, primis hujus nominis auctoribus erat largiendum. Sed eo ipſo jam pertinebit ad forum theologicum, nec de ea eſt, quod hic agam. Si tamen homo æger dicatur laborare anxietate, quocunque ea adpelletur nomine, accerſitus Medicus de hoc non ſolicitus, relinquens ſublimiores ejus cauſas remotas, occaſionales, tractandas, quibus id muneris datum, ſui judicat officii, ſtatum ægri quoad corpus ejus conſiderare, & tum conſilio ac auxilio pro viribus ſuis, non oſcitanter, agere contra illud, quod præſens in corpore morboſum indicat, quid & per quæ ex arte faciendum, ut homo morbo liberetur.

§. 9. Effectus hujus mali, pendentes a natura viſceris, a duratione & a cauſa, ex præcedentibus intelligi poſſunt. Nam 1. ad pulmones & cor fient concretiones polypoſæ, a ſtagnante ſanguine, inflammationes propter neceſſitatem motus hic continuandi, harumque celerrimi in ſuppurationem, gangrænam tranſitus, unde vel ex phthiſi pulmonali, vel ex gangræna, ſuffocationeve, inter perpetuas querelas de anguſtiis ad præcordia intolerabilibus, mors. 2. Ad hypochondria ſi hæſerit malum, magnos pariet dolores ad ſtomachum, patientem hic propter communicationes, quæ ipſi intercedunt cum hepate per vaſa meſaraica, ſplenica, brevia, preſſa, tracta, tenſa, & cum diaphragmatis ſenſibiliſſimâ, nervoſâ, parte, cui inſeritur: tum propter vaſa hepatica tenuia, ſanguinem dilutiſſimum, & locum, ad ſubitaneas corruptiones fovendas, aptiſſimum, fient putrefactiones fluidorum, tabificæ deſtructiones ſolidorum, unde dyſenteriæ colliquativæ, tabidæ, hepaticæ, non deſinentes prius, donec occidant.

Effectus recenſiti tam clari ſunt, ut putem, me peccaturum contra debitam Lectori B. opinionem de ejus perſpicacia, ſi eos operoſe explicare adgrederer. Polypoſas certè concretiones ex poſitis in hoc malo cauſis, maxime (4. α.), negare, videri poteſt, ex libidine potius fieri, contrarium ſtatuendi, ut adpareat, ſemper aliquid eſſe, quod opponi poſſit tale quid docentibus, quam ex animi ſententia loquendi vera; vel etiam, quod contradicatur rei, cujus idea non habetur: quid enim prohibet dicere, fieri polypoſas concretiones ibi, ubi ſanguis ſtagnans

gnans per motum magnum, in corpore præſentem, expulſo liquidiſſimo, craſſeſcit, cum hoc doceat ex vena emiſſus in morbis acutis febrilibus? (*vid. Jo. Juncker Conſpect. Medic. Halæ* 1718. 4to. p. 289. *Conf. Sydenh. oper.* p. 333. ſq. & *H. Boerhaave aphor.* n. 384.), ne dicam de ſaniſſimis & robuſtiſſimis hominibus, qui, quo magis tales ſunt, eo denſiorem habent ſanguinem, quam debiles, & cum morbis chronicis colluctantes, quorum humores a vi vitæ non tam compinguntur ad ſe mutuo. Adeoque non enormis calor, vel qui eſſet non ens in corpore humano, requiritur ad condenſandum ſanguinem. Imo mortuorum ex anxietate in frigore febrium intermittentium cadavera exhibuêre pulmonum totum nigrum, quaſi eſſet ſaccus plenus nigro ſanguine, qui hic loci ſemper ſolet eſſe floridiſſimus, & nunc ſic mutatus eſt per ſtaſin ſuam, ut taceam colorem ſanguinis ex corpore effuſi rubrum mutari per ſolam quietem ſenſim magis in nigrum, quod quemlibet, cui experiri volupe, docebit exeuns, poſt leve inflictum vulnus in qualibet parte corporis, ſanguis, qui, ſi per momentum quieſcat adhærendo vulneris labio, coagulatur, exceptus vero cylindro vitreo flocceſcit & cöit. Adeoque per ſolam quietem, & quidem per parvum temporis ſpatium, ſanguis poteſt concreſcere & cöire in ſubſtantiam ſimilem illi, quæ vocari ſolet à Medicis polypus: quid enim, quæſo, unquam hæc vox in Scholis Medicorum notavit aliud, quam inſpiſſatum ſanguinem? Loquor autem de polypo circa cor naſci ſolito; quanquam polypus narium non repugnet huic ideæ, differens tantum materia & loco. Nec intelligi velim, ac ſi nullum alium, præter dictum, polypi generandi modum agnoſcam, uti fieri poteſt immiſſo per venam cavam ſpir. nitri; nam hic de eo dicendi non erat occaſio. Nec juvat dicere: ubi polypus ſanguinis, ibi ſtatim mors; quia hæc non prius, quam penitus omni circulatione ſublata, neque ille illico, & omnis tantus, ut omnem plane intercipiat viam, totumque canalem infarciat penitus, vel nullo modo reſolvi queat.

§. 10. Magnitudo itaque mali cognoſcitur ex adfecto organo, ejus neceſſitate ſumma ad functionem vitalem; cauſa inflammatoria, acuta; contractione ſpaſmodica; veneno; duratione. Levitas contra æſtimatur ex abſentia febris; loco minus periculoſo, hepate; cauſa flatulenta; affectionibus hyſtericis, hypochondriacis, plus incommodi, quam periculi, portendens, edito ructu vel flatu illico ceſſans. Minime omnium periculoſa, quin potius ſalutaris decernitur ea anxietas, quæ in acutis, poſt coctionem, præcedit criſin evacuantem, ob materiam ſubactam, ſed adhuc aliquo modo ſpiſſam, nec dum libere fluere potentem per pulmones.

An fauſta vel infauſta prædicere poſſit ægro ſuo Medicus circa exitum morbi, ſolummodo ſcit ex cognitione eorum, quæ adcurate obſervavit contingere in ægro. Hoc eſt, conſiderat attentus vires in ægro a ſanitate ſuperſtites & comparat cum inſultibus morbi, ut inde, videns, quantum natura adhuc valeat contra ſuum oppugnatorem morbum, *colligat ſalutis atque mortis futuræ judicium.* (*vid. P. Alpin. de præſ. V. & M. Lib.* 1. *c.* 1. *coll. cum H. Boerh. Inſt. Med.* §. 1076.) Cum vero hujus fundamentum negotii ſint cogniti effectus morbi (9.), non judico, ei diutius eſſe in hærendum. Quare propero ad curationem.

§. 11. Indicatio hic curatoria eſt; liberum conciliare humoribus tranſitum per pulmones, per hepar. Sed cum ſint diverſæ mali cauſæ, requiruntur diverſa etiam remedia, ad ſatisfaciendum huic indicationi. Hinc, ſi per ſua ſigna cognitus eſt morbus præſens ab inflammatorio viſcido, cum magna febre, calore ad pectus, frigore extremorum, reſpiratione difficili, rubore faciei, pulſu duro; conveniet illico inſtituere medelam antiphlogiſticam; quæ hic abſolvitur, præcavendo ulteriorem obſtructionem, & tollendo jam factam.

Hæc eſt generalis methodus dicta antiphlogiſtica, & in ſcopo, quem Medicus intendit, ultimo, non differt ab ea, quæ in omni morbo ab obſtructione orto valet. Erat interim hæc prius proponenda, quam ad ſpecialia tranſeam, quæ in ſequentibus tradenda determinabunt generalem dictam methodum.

§. 12. Ulterior obſtructio præcavetur per ea, quæ preſſionem in partem obſtructam imminuunt; vaſa laxant; humores diluunt, ſolvunt. Quò pertinent: Eductio liquidi vitalis per venæſectionem; per purgantia, ſine calore, ſine augmento motus, agentia, poſt Vſtnem danda, ob rationem, quam dat Sydenham (*oper. p.* 395): Fomenta blandiſſima, emollientia, refrigerantia, ex aqua ſola, vel cum incoctis plantis, viſcoſo, nullo modo acri, ſucco præditis, maxime cum farinoſis, oleoſis, oleis ipſis blandis, recens expreſſis: Cataplaſmata, emplaſtra, ſimilia, tepide ad loca affecta adplicanda: Vapores aquæ calidæ, humectantes, admiſto pauco aceto, pauciſque herbis aromaticis adjectis, totum corpus alluentes, per nares, os, in

pul-

pulmones aſſiduo ducti: Clyſmata ex ſimilibus facta, ſæpe, parca copia ſimul, injecta, diu retenta: Interne propinata diluentia, aquoſa, emulſa, cum aqua & farinoſis parata, ſubacida, leviter nitroſa, lenientia, parum mellita, actu calida, haurienda magnâ copiâ: Anodyna: Victus tenuiſſimus, ex ſero lactis, lacte ebutyrato, hydrogala, ptiſanis, fructibus horæis maturis, coctis in aqua, addito parum ſacchari vel mellis: Aër moderate calidus, ſubfrigidiuſculus, humidus. Obſtructio facta tollitur uſu modò dictorum; nam imminuto impetu liquidi vitalis, ſublata denſitate ejus, laxatis vaſis, materia ſtagnans, obſtruens, non retinebitur diutius impacta ſuis locis; obſervata ſolum hac cautela, ut, durante adhuc medela, addantur leviſſime aromatica, &c, obtento ſemel ſcopo, ab ulteriore uſu priorum abſiſtatur, ne, vita labefactata nimis, ſeu debilitato tono, corpus fiat oppletum inerti pituita, indeque pendentibus obnoxium malis. Tum continuetur aliquantulum uſus leviter aperientium, junctis ſimul analepticis moderate roborantibus.

Dixi, fateor, univerſam curationem omnibus febribus acutis propriam, & vereor, ne hoc ipſo fuerim moleſtus; ſed oportebat id fieri propter caſum poſitum (11). Ut aliqua adhuc hic adjungam, ad uſum ſpecialem laudatæ methodi, prohibet me quidem ejus adplicandæ facilitas, omnibus cognita Medicinæ initiatis; exigit vero ratio præſentis diſſertationis, in qua B. Lectori exhibere teneor, non ſolum ea, quæ ad ipſius intellectum rei propoſitæ requiruntur, ſed etiam quandoque illa, quæ doceant, quomodo ipſemet ego rem concipiam in ipſa adplicatione. Itaque pauca hic attingam talia. Miſſio ſanguinis, uti ſemper fere indicatur in obſtructionibus referandis inflammatoriis in principio inſtituenda; nam ſæpe momento poſt factam eam viſæ ſunt fieri reſolutiones per ſudores, vomitum, alvum, urinam, &c: ita, nî juſta circa eam moderatio adhibeatur, ne quid fiat vel nimis vel minus, noxia evadere poteſt. Priori enim in caſu preſſio ſimul & ſemel minuitur omnis, & mors acceleratur, demtis omnibus homini viribus, requiſitis ad ſubigendam materiam obſtruentem, ope advectorum eò medicamentorum diluentium, ſolventium. Non ſufficiens vero ſanguinis eductio non ſolum expers erit auxilii expectati, ſed &, quia ſanguis, nactus libertatem, jam incipit fluere, febris incendetur, malum augebitur. (*vid. G.E. Stahl de VS. in febr. acut.* §. 10. & 57.) Quanquam fere ſemper, hærente obſtructione in pulmonibus, poſt VSnem febris fiat ſtatim ma-

 xima,

xima, calore, per motum ſanguinis, ſe diffundente per omnes partes; quod tamen præſtat, quam ſi circa vitalia ille calor ſolus ſit, & boni potius, quam mali eſt ominis. (*vid. Alpin. de præſ. V. & M. l. 2. c. 13.*) Quid igitur determinabit quantitatem educendi ſanguinis? Solus, puto, pulſus talis, qui doceat ſuperſtitem adhuc motum humorum per vaſa, qualis requiritur ad circumducenda medicamenta hic ingerenda. (*conf. Sydenh. oper. p. 62. ſq.*) Quod ad locum: in pede inſtituendam VSnem maxime tunc requiretur, ubi magnas ſanguinis ad ſuperiora congeſtiones docet faciëi rubedo &c. & pro ſatis valida derivatione non ſufficientem fore VSnem in brachio cognoſcitur. Purgatio antiphlogiſtica laudata duos debet præſtare effectus: 1. ſolvere ſanguinem ſine motu, ſine acrimonia; 2. ſolutum deducere per vias meſentericas in inteſtina. Hujus cenſus ſunt Tamarindi, Manna, Senna, Rhabarbarum, Cremor Tartari, Sal Polychr. Syr. roſar. ſolut. Cichor. cum Rheo, Elect. Diaprun. Fructus horæi maturi acido-dulces &c. maxime, ſi cum magna quantitate liquidi tenuis aſſumantur. Poterit itaque præſcribi potio communis purgativa Sydenhami (*vid. ejus oper. p.* 715.), vel ſimile quid; e. g. ſi homo adultus, pro pauperibus poſſunt ordinari mellis Unc. iij. ſumendæ cum ſero lactis, cui pruna acido-dulcia incocta, quale decoctum pro potu ordinario uſurpandum eo uſque, donec purgatio ſatis bona ſucceſſerit; &, ſi conditio fert ægri, poteſt ſimul incoqui Cremor Tart. ad drachm. iv. vel v. ac tum non neceſſe erit, tam diu, ut ante, repetere uſum decocti: Pro ditioribus ℞. Pulp. Tamarind. unc. ij. Fol. Senn. ſ. ſt. drach. ij. Sal polychr. ſcrup. ij. Cum aq. Fumar. decoqu. per dimid. horæ, & in colat. unc. iv. fervid. adhuc diſſolv. Mannæ, Syr. Cich. cum Rheo ana drach. v. F. Hauſtus. Ut melius determinetur adſumtum catharticum, in inteſtina minus reſiſtentia, injiciatur mox poſt illud ſumtum, enema ex aqua ſimpl. vel lacte, vel ſero lactis, vel decoct. hord. unc. iv. cum mell. unc. j. Aut pro ditioribus ℞. Rad. Gram. unc. ſem. Fol. Acanthi Mij. Flor. Melilot. Borrag. ana. pij. Cum aq. deſt. Flor. Roſar. decoctis admiſc. nitri puri ſcrup. 1. Syr. Alth. unc. ſem. F. Clyſma ad unc. iv. vel v. Si tamen adhuc metuis turbas in M. S. ab aſſumto purgante, procede, ut vult Sydenham (*oper. p.* 227.) quamvis de illis non neceſſe erit metuere, ſi clyſmatibus addas ſyrupum aliquem papaverinum, vel etiam ſimilem immiſcueris ipſi purganti per os dato. Sic enim anodyna hic juvat adhibere. Si poſt aſſumptum purgans, clyſma injectum, ſitiat æger, & requiratur humectans aliquod, præſcribi poteſt ptiſana aliqua, pro lubitu bibenda, parata ex hordeo, avena &c. addito pauxillo oxymellis, vel ſucci limonum, ad gratam aciditatem, vel Rob. Ribeſior. Syr. Moror. Mel. roſac. Vin. rhen. Sacchari, Nitri, parum, pro exigentia & conditione ægri: V. G. ℞. Aq. Roſar. Cinnam. ana unc. vj. Nitr. antim. drach. ſem. Syr. Capil. Vener. unc. j. ſem. acetoſit: Citr. q. ſ. ad gratam acidit. F. Mixtura cochleatim ſumenda. Si placet Emulſio, detur facta ſ. a. ex ſem. iv. frig. maj. min.

min. avenæ, amygdal. Card. bened. Card. Mar. Malvæ, Altheæ, vel ſimilibus, cum aqua ſimpl. Decoct. Hord. Aq. ſtillat Roſar. Gramin. Ceraſ. n. &c. addito, ad gratum ſaporem, ſaccharo, melle, ſyrupo aliquo, vel Julepio roſar. &, ſi placet, parum nitri. Dictis, ſimilibusve, poſſunt interponi, ſuccedere, vel admiſceri, ſucci herbarum ſaponacei, ſolventes, rec. preſſi, v.g. Cichorei, Tarax. Sonchi, Scorzon. Beton. Lactuc. Portulac. Fumar. Becabung. Gramin. Tragopog. &c. Hæc omnia, una cum aëre, fomentis, commendatis, poſt purgationem adplicandis, motum nimium in corpore ſiſtunt, refrigerant, h. e. tollunt cauſam caloris, nempe denſitatem inflammatoriam in liquidis, ſtricturam in vaſis, quod hic requirebatur (*vid.* §. 5. *coll.* §. 4. *α.*). Ex his vero liquet, cur ſæpe homines plethorici, tentati cogitationibus ſibi inferendi manus, ad ſaniorem reducantur mentem factâ VS ne, & datis medicamentis antiphlogiſticis, ordinatoque victu tenui?

§. 13. Si adeſt anxietas ſine prægreſſa inflammatione acuta, abſente febre, tractari debet per ea, quæ morbo (2.), cujus eſt effectus, ſunt curando dicata; ſublata enim cauſa, ceſſabit ſua ſponte. Ubi vero adfectio ſpaſmodica eſt cauſa; ab acri irritante, ſi ſenſibile eſt & cognitum, hoc auferendum; ſi autem corpore jam ſuſceptum, v. g. ab accepto veneno, indicantur corrigentia, vel expellentia, juxta ea, quæ in bonum generis humani ſine fuco communicavit cum orbe erudito antiqua virtute & fide conſpicuus Herm. Boerhaave, in Inſtit. tit. de Antidot. In ſpecie, anxietas ſpaſmodica virorum hypochondriacorum & fœminarum hyſtericarum, inducta per commotiones animi, vel adſumta flatulenta, ſine febre, cum pulſu bono, indicat laxantia conſtrictorum: quò pertinent carminantia; antihyſterica; anodyna; narcotica; animi affectum ſedantia; clyſmata, epiſpaſtica, laxantia, anodyna; cucurbitæ magnæ, ſine ſcarificatione, ad epigaſtrium, hypochondria, umbilicum, impoſitæ. De curatione anxietatis ex affectione hypochondriaca, à materie atrabiliaria accumulata ad hypochondria, infarciente partes ibi poſitas, hic in ſpecie non ago; quia hæc, profligato morbo primario, diſparebit.

Dixi (6.), quomodo concipiatur fieri anxietas ab ſpaſmodio, flatulento, Hypochondriacorum & Hyſtericarum, adfectu. Modò brevibus, ut habeatur ratio curationis, oppoſitæ morbi cauſis, diſpiciendum, quid proprie per dictam illam paſſionem hyſtericam in fœminis, hypochondria-

cam

cam in viris, intelligatur; ex quibus ſimul quædam, in antecedentibus adſumta, clariora fient. Hypochondriaco, vel hyſterico, homines adfectu correpti dicuntur, qui poſt ingentes animi commotiones, ad quas valde ſunt proni; poſt vehementiorem corporis motum, maxime diu exiſtente jejuno ventriculo; poſt nimias evacuationes, per vomitoria, purgantia, hæmorrhagias; afficiuntur ſymptomatibus ſpaſmodicis, convulſivis, dolorificis, omnes fere mentientibus morbos; urinam reddentes copioſam, limpidam valde; pulſu interim, etiamſi aliquando ad extrema valde frigeant, exiſtente non vitiato; ſæpe, edito ructu, vel flatu, liberi facti. Fœminæ præ viris huic malo ſubjacent, eæque inprimis molles, uti vocantur, & teneræ, vitam ſedentariam agentes: raro ruſticæ, laboribus deditæ, omnia magis rigida habentes. Sydenham ſpiritum animalium ἀταξίαν omnium dictorum cauſam accuſat, ita, ut ab eorum inordinato influxu, & impetuoſo, omnia dicta mala fieri cenſeat. Sed videamus, quomodo poſſit demonſtrari hocce adſertum celebris auctoris, quod à multis negatur. Spaſmus dicitur muſculi contractio invita, violenta, permanens (quæ mox remittens, iterumque redeuns vocatur convulſio). contingit tantum in homine vivo, hic autem differt à mortuo per motum humorum: Ergo pendet a mobilitate humorum. Quia autem contractio eſt violenta, hinc erit violentus impulſus humorum in partem. Si hæc penderet á ſanguine, deberet cor violentius contrahi, & pulſus eſſe fortior, febris, (*Boerh. aph.* n. 570——574.). Sed fœminæ, corpus habentes ſpongioſum, molle, non plethorici, ſed potius leucophlegmatici, habitus, & infantes ſimilis conſtitutionis, maxime ſunt obnoxii ſpaſmodicis affectionibus, minus vero febriles motus experiuntur; contra vero homines ſtricti habitus, laboribus dediti, ſanguinem habentes magis compactum, maxime diſpoſiti ſunt ad ſubeundos motus violentos ſanguinis, & febres, nec ita frequenter ſpaſmis adficiuntur. Ergo non in ſanguine, ſed in alio humore erit quærenda cauſa ſpaſmodicarum contractionum muſcularium; illarum ſcilicet, quas liceat adpellare ſine materie, ad diſtinctionem illarum à materie. Nec hucuſque aliquid puto me adſumſiſſe, quod non ab omnibus concedatur Medicis. Jam videmus 1. ad omnes muſculos ferri nervos; 2. hos oriri à cerebro, cerebello, oblongata medulla, medulla ſpinali; 3. læſo horum aliquo oriri convulſiones, ſpaſmos. Ergo a nervis violenter adfectis erit arceſſenda ſpaſmorum cauſa. Per nervos vehitur ſubtiliſſimus, mobiliſſimus omnium corporis noſtri humorum, qui dicetur ſpiritus nervoſus, ſeu liquidum nervoſum, (*vid. Boerhaave Inſtit.* §. 274. ſq.) qui conſtituit interiorem Sydenhamo hominem, ſolo rationis lumine contemplandum (*vid. ejus oper.* p. 496.). Ergo in hujuſce humoris mobilitate ponetur natura ſpaſmi in origine ſua conſiderati. Adeoque bene Sydenham ſpaſmos Hypochondriacorum, Hyſtericarum, adſcribit ἀταξίᾳ ſpirituum. Si non placet vocabulum ſpiritus, nihil refert, non enim faciunt nomina ad

rem

rem ipſam; in verbis ſimus faciles, &c. Dicitur quidem, non poſſe concipi, quomodo anima noſtra, commota in ſic dictis animi pathematibus, illico exſerat tantas & tam miras mutationes in corpore per ſpiritus dictos? Reſpondeo: modum neſcio; ſed novi ſimul, te, quamcunque adſumſeris hypotheſin, non poſſe explicare, quomodo anima talia perpetret & exequatur; quod enim illa non indigeat inſtrumentis ad motus in corpore generandos, ſed omnia immediate faciat, nollem facile dixeris, quia omni momento poteſt monſtrari talis falſitas adſerti. Nam, quæſo, quomodo homo, attollere volens humerum ſuum, id faciet, vel decies, imo centies, conſentiente, imo volente omnibus viribus ſuis anima, ſi fortior alter quis comprimendo teneret muſculum deltoidem, vel ſi hic diſſectus eſſet? Sed an, ubi medicus neſcit explicare modum fiendi in phænomeno aliquo corporis humani, res ipſa debet ſtatim negari? Putarem, quod, qui talia adſerit, contra omnem bonum loquatur ſenſum. Novimus omnes, quanto terrore adficiantur ſæpe homines, in primis ſenſibiles, (quos vere Hypochondriacos explicato ſenſu dixeris) ſi ex improviſo corpore frigido, v. g. fruſto glaciei vel ferri, cutis eorum calida attingitur, ut etiam ſuboriantur convulſiones. Scimus, ex imaginatione ſola rei nauſeoſæ, hominem fieri nauſeoſum, imo vomere. Explicet, qui poteſt, quomodo & qua relatione animæ in corpus talia contingant, & erit mihi magnus Oedipus. Unde eſt, quod, anima nolente, homo in curru ſedens, obverſum tenens equis dorſum, incidat in vomitus? Ego certe Davus ſum, non Oedipus, credoque multa niſibus & viſibus humanis imperſcrutabilia eſſe (*vid. Boerh. Inſtit.* §. 27. K. & 28. 29.). Quare Sapientiæ divinæ non placuerit intellectum noſtrum tantis inſtruere viribus, ut talia penitus introſpiceret, ego non definivero. Tenta, ſi tempus ſuppetit, inquirere in rationem, cur lavans manus frigida, vel os tuum eluens ſimili, maxime mane de lecto ſurgens, micturias, etiam ſi paulo ante urinam reddideris, & dic, quid hic agat anima & cur tale quid faciat. Sed ut rurſus ad rem; puto, ex ante adlatis patere, non tantis, dictam opinionem, de ſpiritibus, premi difficultatibus, ut mereatur commentum vocari. Cetera huc pertinentia non tango, utpote ſatis prolixe tractata apud Sydenham (*in oper. p.* 485. *uſque ad p.* 539.). Jam intelligitur, cur anxietas hypochondriaca, hyſterica, non ſit tam periculoſa, & quæ ſit ratio, quod fœminæ hyſtericæ, quæ a ſpaſmis ad organa reſpirationis jamjam videntur morituræ, uno momento à diro hoc ſymptomate fiant liberæ? Quia nempe a ſanguine, per ſpaſmos illos prohibito ad caput ire, defecit materia pro conficiendis ſpiritibus, a quibus continuo ad partem adfluentibus pendet ejus ſpaſmus. Cur anodyna proſunt in anxietate Hypochondriacorum & Hyſtericarum? Reſp. quatenus diluunt, laxando, humectando, conſtrictionem in parte tollunt. Cur narcotica debent dari, & quando? In magno dolore, ut acumen ſenſus obtundatur. Quare

conveniunt carminantia? Ubi adſunt flatulentiæ in primis viis, quibus fere ſemper obnoxii ſunt viri hypochondriaci & fœminæ hyſtericæ, a conſtrictione in duobus locis facta, hinc aëre, naturaliter ſemper ibi hærente, coërcito, qui a calore ſemper magis rarefit & interceptam partem expandit. Cur ſedatio adfectuum commendata? Quia adfectus ut cauſa conſiderari debent, quâ conjiciunturhomines in ſpaſmodicas illas contractiones. Cur denique antihyſterica proſunt? quia prædita volatilibus, penetrantibus, partibus, hinc mox ſpiritus nervoſos adficiunt, utpote maxime mobiles omnium humorum in noſtro corpore, eos a parte quadam avertendo, & inordinatum eorum influxum cohibendo, unde tunc æqualiter in omnes partes influunt.

T A N T U M.

COROLLARIA.

I.

Acuta correpti febre, morientes, ſi mens conſtat, ultimo adhuc anxietate laborant.

II.

Incubus nil videtur eſſe aliud, quam anxietas ab impedito ſanguinis tranſitu per pulmones, ob impleta nimis vaſa bronchialia, aërea, in ſomno, plerumque plethoricos, infeſtans.

III.

Paſſio hyſterica eſt idem in fœminis, quod in viris dicitur malum hypochondriacum, ſine materie ſcilicet.

IV.

Hinc ſcitur, quod immerito accuſetur uterus in ſuffocationibus hyſtericis; & quam lubrica petantur ex nominibus argumenta.

V.

Remedia antihyſterica ſunt fœtida, viroſo odore *prædita, partibus ſubtilibus, penetrantibus, gaudentia.*

VI.

VI.

Hæc eadem remedia ſunt illa, quæ diabolo & ſagarum artibus reſiſtere dicuntur.